

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ГРОМАДЯН НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ
РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ**

**IMPLEMENTATION OF CITIZENS' RIGHTS TO INFORMATION ACCESSING
IN THE PROCESS OF IMPLEMENTING THE CONCEPT OF E-GOVERNMENT**

Реалізація права людини на доступ до інформації є одним із ключових елементів системи демократичних прав і свобод. Відкрита інформація про діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктів публічного права тощо – це запорука розбудови демократичної країни та формування громадянського суспільства. Розкрито сутність та зміст права особи на доступ до інформації. Визначено особливості реалізації права на доступ до інформації в межах реалізації концепції електронного урядування. Сформульовано висновки стосовно впливу електронного урядування на процес забезпечення права особи на доступ до інформації. Проведено аналіз організаційно-правового забезпечення реалізації права громадян на доступ до інформації. Електронне урядування саме по собі видається наступним кроком еволюції системи суспільних відносин, основним предметом яких виступає інформація. Головним чином це стосується персональних даних, інформації щодо діяльності публічних органів влади, а також інформації, яка являє для себе публічний суспільний інтерес, але використання якої потребує належного правового режиму захисту та обмеження доступу. Електронне урядування є одним із елементів забезпечення розвитку системи електронної демократії в Україні, тобто спрощення процесу реалізації громадянами власних прав та свобод, забезпечення доступу суспільно-політичних та соціально-економічних потреб, а також доступу до інформації як елементу реалізації таких прав, оскільки без вихідних даних неможливо сформувати ефективну модель суспільної поведінки. Реалізація права на інформацію в контексті електронного урядування передбачає розширення участі осіб в управлінні державними справами через розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, що своєю чергою актуалізує розвиток відповідного законодавства та системи організаційного забезпечення.

Ключові слова: публічна інформація, право на інформацію, доступ до інформації, електронне урядування, електронна демократія.

There were disclosed the essence and content of a person's right to access information. There were determined the main peculiarities of the right to access to information within the limits of realization of the concept of e-government. There were made the conclusions on the impact of e-government on the process of ensuring the right of a person to access information. It was done the analysis of organizational and legal adjusting of realization of citizens' rights to information accessing.

The purpose of this article is to analyze the organizational and legal support for the realization of citizens' rights to access information in the process of implementing the concept of e-government development. The human right to the information as elements of the system of democratic rights and freedoms is guaranteed by the state and enshrined at the appropriate level of regulations.

The concept of e-government development provides enhanced opportunities for citizens to access, in particular, tools for oversight and control over the activities of public authorities. But the realization of the right to access information within the analyzed concept is most important in terms of forming a qualitatively new paradigm of public

administration – the introduction of e-democracy, which greatly simplifies the processes of public access to public administration and local development. The realization of the human right to access information is one of the key elements of the system of democratic rights and freedoms. Open information about the activities of public authorities, local governments, public law entities, etc. is the key to building a democratic country and forming a civil society. The protection of such a right by the authorities increases the level of development of the rule of law, and thus significantly contributes to the establishment of a stable system of civil rights in freedoms, law and order and the implementation of the principles of law. The human right to access information on the activities of public authorities is an important element of public control over the activities of state institutions.

Key words: *public information, right to information, access to information, e-government, e-democracy.*

Вступ. Реалізація права людини на доступ до інформації є одним із ключових елементів системи демократичних прав і свобод. Відкрита інформація про діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктів публічного права тощо – це запорука розбудови демократичної країни та формування громадянського суспільства. Захист такого права з боку органів влади підвищує рівень розвитку правової держави, а отже, суттєво сприяє встановленню стійкої системи громадянських прав і свобод, правопорядку та втілення принципів законності. Право людини на доступ до інформації стосовно діяльності органів публічної влади з-поміж іншого є важливим елементом громадського контролю за діяльністю інститутів держави, за процесами використання та перерозподілу публічних фінансів, які поповнюються за рахунок податкових внесків громадян.

Концепція розвитку електронного урядування передбачає розширені можливості для доступу громадян, зокрема, до інструментів нагляду та контролю за діяльністю органів публічної влади. Але найбільшу актуальність реалізація права на доступ до інформації в межах аналізованої концепції набуває з точки зору формування якісно нової парадигми організації державного управління – запровадження електронної демократії, що дає змогу значно спростити процеси доступу громадян до управління державними справами та вирішення питань місцевого розвитку.

Постановка завдання. Метою цієї статті є аналіз організаційно-правового забезпечення реалізації прав громадян на доступ до інформації у процесі реалізації концепції розвитку електронного урядування.

Ступінь наукової розробки теми. Проблематика реалізації права громадян на доступ до інформації розглядалася багатьма вченими, зокрема, це було ключовим предметом у дослідженнях Л. Гапєєва, В. Гарбар, О. Демчука, Г. Жекало, М. Колеснікової, А. Мезенцева, Ю. Соломко, Д. Спасібова, О. Чуприни, В. Шапіро тощо.

Натомість є потреба ґрунтовного дослідження способів реалізації такого права в межах концепції електронного урядування.

Результати дослідження. Право людини на інформацію як елемент системи демократичних прав і свобод гарантується державою та закріплюється на відповідному рівні нормативно-правових актів. Саме закріплення цього права засобами конституційного регулювання, організаційно-правового та інституціонального забезпечення створює необхідні передумови для розбудови громадянського суспільства та реалізації концепції електронного урядування. Електронне урядування саме по собі видається наступним кроком еволюції системи суспільних відносин, основним предметом яких виступає інформація. Головним чином це стосується персональних даних, інформації щодо діяльності публічних органів влади, а також інформації, яка являє для себе публічний суспільний інтерес, але використання якої потребує належного правового режиму захисту та обмеження доступу.

Право на інформацію закріплене в ст. 34 Конституції України, відповідно до якої «кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя» [7]. Це право містить у собі певні обме-

ження, що створює необхідність більш чіткого правового регулювання відносин, пов'язаних зі збиранням, використанням інформації, особливо яка має характер персональних даних, чи інформації, що являє суспільний інтерес чи, навпаки, може завдати шкоди національним інтересам.

У цьому контексті викликає увагу Рішення Конституційного Суду України від 20.01.2012 № 2-рп/2012, в якому зазначається, що збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням в її особисте та сімейне життя. Таке втручання допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [13]. Отже, реалізуючи принципи електронного урядування, органи державної влади повинні відповідати вимогам до інформації, вимогам до правового режиму збирання та зберігання інформації, яка містить персональні дані. Це означає наявність дзеркальних обмежень та гарантій щодо недопустимості зловживання своїм правом на інформацію ані громадянами, ані органами державної влади під час здійснення електронного урядування.

О. Демчук з цього приводу зазначає, що збирання та зберігання інформації, як елемент системи демократичних прав людини і громадянина, обмежується інтересами національної безпеки, але не може обмежуватися в односторонньому порядку органами державної влади. Навпаки, право органів державної влади на збирання, накопичення та використання інформації обмежується законодавством виключно в межах, достатніх та необхідних для реалізації такими органами своїх функцій та основних завдань [4]. Фактично така теза означає, що реалізація органами державної влади гарантій щодо забезпечення права на інформацію громадян здійснюється в межах, встановлених законом. Водночас положення ст. 34 Конституції України видається надто загальним для того, щоб таке право можна було захищати в спосіб, який максимально відповідає потребам не лише індивідуума, але і цілям доцільності використання відповідної інформації.

Говорячи про право на інформацію в контексті концепції електронного урядування, слід звернутися перш за все до тих меж та дискрецій використання інформації, які передбачає така концепція. Так, відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації» електронне урядування визначається як «форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян» [12]. У цьому визначенні, яке запропоноване власне державою, містяться два ключові елементи електронного урядування: форма організації державного управління; максимізація задоволення потреб громадян.

Підходячи до розуміння повноти реалізації громадянами права на інформацію в контексті електронного урядування та екстраполюючи зміст цього права через форму організації державного управління, видається доцільним зробити низку важливих зауважень:

- по-перше, право громадянина на інформацію розуміється головним чином як засіб забезпечення обізнаності про діяльність системи органів державного управління; повноту та характер реалізації такими органами своїх повноважень; звітування про використання ресурсів на їх реалізацію, а також результати їхньої діяльності;

- по-друге, діяльність органів державної влади повинна бути відкритою задля того, щоб забезпечувати реалізацію механізмів громадського контролю. При цьому право на доступ до інформації перетворюється на елемент системи забезпечення якості такого контролю та його всебічності з боку громади та громадян загалом;

- по-третє, транспарентність діяльності органів державної влади сприяє підвищенню повноти реалізації державних гарантій у сфері забезпечення права на інформацію.

Таким чином, електронне урядування – «це новітня інтерактивна система державного управління, в основі якої закладені принципи відкритості, прозорості та підзвітності, яка за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує ефективну взаємодію громадян, неурядових організацій з органами державної влади» [8, с. 65–67]. З таким визначенням слід погодитися, особливо в контексті інтерактивності системи державного управління, що передбачає постійний контакт та діалог суспільства та його окремих індивідуумів і держави як особливої форми організації суспільства. Таким чином, концепція електронного урядування забезпечує постійну інклюзивність процесів державного управління та реалізує демократичні цінності в новому форматі – електронному, інтерактивному, сервісному.

Електронне урядування, на наше переконання, – це трансформаційна модель системи державного управління, надання публічних послуг шляхом підвищення утилітарності та рівня сервісного обслуговування органів державної влади суспільних та індивідуальних потреб.

Широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час реалізації концепту електронного урядування передбачає розширене залучення громадян, громад, суспільства загалом до процесу вироблення й прийняття життєво важливих державних рішень.

Таким чином, запровадження технологій е-урядування дасть змогу: для громадян – мати доступ до публічної інформації та одержувати адміністративні послуги через мережу; брати участь у творенні і реалізації державної політики; для бізнесу – через мережу мати спрощений доступ до органів влади, співпрацювати з ними, що сприятиме економічному розвитку; для органів влади – підвищити оперативність, ефективність своєї діяльності, якість надання адміністративних послуг; залучити всіх громадян до процесу прийняття державних рішень [14, с. 138–141]. В цьому контексті Д. Спасібов зазначає, що електронне урядування реалізується через особливий механізм організації взаємодії державного, публічного та приватного секторів. При цьому інформація виступає одночасно і засобом реалізації електронного урядування, і його продуктом, а транспарентність та доступність інформації виступають ключовими ознаками всього концепту е-урядування, що відрізняють його від інших форм та моделей реалізації системи публічного управління [15, с. 56–58]. Інформація справді відіграє ключову роль у процесі здійснення електронного урядування, але, розглядаючи її крізь призму реалізації прав людини на інформацію, слід акцентувати увагу все ж таки на сервісному характері діяльності органів державної влади із запровадженням інформаційно-комунікаційних технологій. Власне, вже сама наявність такого елемента, як «комунікація», означає підвищення рівня залучення громадян до процесів публічного управління, формування нової якості системи комунікацій між державою та громадянами тощо.

Право на доступ до інформації у системі електронного урядування повинне розглядатися також у контексті реалізації інших прав людини та громадянина, гарантованих Конституцією України. Зокрема, йдеться про комплекс соціальних, економічних, політичних прав, реалізація яких неможлива без отримання та використання інформації відповідного змісту та характеру. Тобто доступ до інформації громадянами означає обов'язок держави створити прозорі рівні умови за рахунок інформаційно-комунікаційних технологій, які б суттєво спростили отримання громадянами тієї інформації, яку вони бажають отримати та без якої неможливо або складно реалізувати інші права.

Саме тому електронне урядування можна охарактеризувати як інноваційну модель політико-адміністративного управління або нову форму організації діяльності органів публічної влади, за допомогою якої забезпечується інформаційно-технологічна підтримка прийняття управлінських рішень, надання державних чи муніципальних послуг в онлайн-режимі, широкий доступ до інформації, наданої органами влади, і, відповідно, можливість зворотного зв'язку, доступна через використання технологій участь громадськості до прийняття суспільно важливих рішень [5]. Ми погоджуємося із такою тезою, оскільки право на доступ до інформації передбачає не лише її отримання чи використання, воно також включає у себе можливість інтерпретації такої інформації у спосіб, який найбільшим чином відповідає потребам людини. Це означає, що електронне урядування, передбачаючи транспарентність інформації, широке впровадження інформаційних технологій, розширення каналів комунікацій створює необхідні передумови для формування у людини певного рівня відповідальності за спосіб реалізації державної влади. Набуваючи можливості для доступу до процесу прийняття державно-управлінських рішень, громадянин повинен усвідомлювати ступінь власної відповідальності за вплив на процес їх прийняття як у формі активної дії, так і у формі бездіяльності.

Важливий висновок, який ми повинні зробити, полягає в тому, що право на доступ до інформації в межах концепції електронного урядування не лише є елементом реалізації демократичних прав та свобод людини і громадянина, але і додатковим тягарем відповідальності на особу, оскільки передбачає долучення особи до процесу прийняття суспільно важливих рішень.

Це підтверджується на практиці через дослідження інтенсивності використання громадянами того інструментарію реалізації права на доступ до інформації, яким вони наділяються в межах електронного урядування. Зокрема, йдеться про дослідження ефективності реалізації таких механізмів, як петиції, звернення громадян, а також місцеві ініціативи, за допомогою чого формується необхідне інформаційне середовище прийняття управлінських рішень на місцевому рівні [1, с. 32–34].

З огляду на міжнародний досвід розвиток електронного урядування є одним з основних факторів забезпечення успішності реформування та підвищення конкурентоспроможності країни. Реформа будь-якої галузі в сучасних умовах спрямована на широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення необхідного рівня ефективності та ре-

зультативності. Адже саме інструменти е-урядування здатні забезпечити значне покращення якості обслуговування фізичних і юридичних осіб та підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування (далі – органи влади). У рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна має забезпечити комплексний розвиток електронного урядування відповідно до європейських вимог. Також запровадження електронного урядування є базовою передумовою для розбудови в Україні ефективних цифрової економіки і цифрового ринку та його подальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС (Digital Single Market Strategy for Europe) [2]. З огляду на наявність таких високих стандартів забезпечення доступу до інформації в межах реалізації концепції електронного урядування, слід звернути увагу на те, що державою створюються необхідні передумови для його ефективного організаційно-правового забезпечення.

Основним законодавчим актом у такому контексті слід вважати Закон України «Про доступ до публічної інформації», який визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес. Відповідно до цього Закону публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом [9]. Системний аналіз положень вказаного Закону дає змогу зробити такі висновки:

- по-перше, доступ забезпечується не до всієї, а лише до визначеної спеціальним законодавством інформації, яка була створена чи накопичена органами державної влади, або яка відображає результати діяльності відповідних органів державної влади;

- по-друге, інформація, право на доступ до якої мають громадяни, створюється суб'єктами владних повноважень у процесі їх діяльності та фактично є предметом або продуктом діяльності відповідних органів державної влади. Це означає наявність розгалуженої системи підзаконних, локальних нормативно-правових актів, якими повинен визначатися правовий режим такої інформації, регулюватися процедурні аспекти її отримання, накопичення, обробки та використання. При цьому вся процедура забезпечується чітким алгоритмом, який дозволяє відстежити спосіб отримання та використання інформації для встановлення законності діяльності органів державної влади із відповідним масивом інформації;

- по-третє, доступ до публічної інформації передбачає наявність системи відповідних відносин між громадянами та органами державної влади, що втілюється у таких формах, як звернення за інформацією та офіційне оприлюднення інформації.

На відміну від Закону України «Про доступ до публічної інформації», Закон України «Про звернення громадян» регулює питання практичної реалізації громадянами України наданого їм Конституцією України права вносити в органи державної влади, об'єднання громадян відповідно до їх статуту пропозиції про поліпшення їхньої діяльності, викривати недоліки в роботі, оскаржувати дії посадових осіб, державних і громадських органів. Закон забезпечує громадянам України можливість для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення [10]. Реалізація цього Закону на практиці передбачає можливість доступу особи не лише і навіть не стільки до самої інформації як масиву даних, скільки можливість передачі відповідної інформації від себе органам державної влади. В межах концепції електронного урядування вказаний вище Закон забезпечує необхідний рівень комунікації між громадою та органами влади. Власне, він і є засобом доступу громадян до процесу вирішення суспільно важливих питань та прийняття відповідних державно-управлінських рішень.

Варто відзначити, що право на звернення та право на доступ до публічної інформації тісно пов'язані між собою. Право на звернення – це викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заява (клопотання) і скарги, до суб'єктів владних повноважень, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації [3; 6, с. 61–62]. Окрему увагу слід звернути на Закон України «Про інформацію», який регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації [11]. Системний аналіз положень цього Закону дає змогу зробити такі висновки:

- по-перше, ним визначається загальний порядок дій з інформацією як особливим предметом суспільно-державних відносин;
- по-друге, встановлюється відповідальність у сфері відносин, предметом яких є інформація, особливо інформація, яка має правовий режим публічної, інформації із загальним доступом, інформації з обмеженим доступом;
- по-третє, вказаний закон є доволі узагальнюючим, який визначає лише межі та встановлює загальну систему принципів і вимог реалізації громадянами своїх прав у сфері отримання доступу до інформації.

Загалом, наведений вище масив нормативно-правових актів у сфері забезпечення права на доступ до інформації прийнято з урахуванням тих зобов'язань, які взяла на себе Україна в межах системи міжнародно-правових договорів. Так, зокрема, Рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи № R (81) 19 Комітету міністрів для держав-членів «Про доступ до інформації, що перебуває у розпорядженні державних органів» визначається низка ключових вимог та принципів реалізації органами державної влади власних повноважень з урахуванням необхідності звітування про таку діяльність, а також створення транспарентних умов для ведення економічної діяльності всіма суб'єктами господарювання незалежно від країни походження.

Прийняття рішень та здійснення політики органами державної влади відбувається від імені громадян. Таким чином, має забезпечувати право доступу громадян до публічної інформації, що прямо передбачено в Орхуській Конвенції «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля». Вона була створена з метою накладення на органи державної влади держав-учасниць зобов'язання щодо забезпечення доступу до інформації, участі громадськості в процесі прийняття рішень та доступу до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища [16, с. 128–129]. Таким чином, доступ до публічної інформації визнається міжнародною спільнотою як важливий засіб реалізації всієї системи публічного управління з точки зору демократичних принципів та лібералізації державного регулювання.

Таким чином, електронне урядування є одним із елементів забезпечення розвитку системи електронної демократії в Україні, тобто спрощення процесу реалізації громадянами власних прав та свобод, забезпечення доступу суспільно-політичних та соціально-економічних потреб, а також доступу до інформації як елементу реалізації таких прав, оскільки без вихідних даних неможливо сформувати ефективну модель суспільної поведінки.

У цьому контексті цікавою є думка В. Шапіро щодо того, що доступ громадян до публічної інформації є елементом прямої демократії. Публічність інформації, до якої громадяни отримують доступ, означає те, що вона створюється та використовується органами державної влади, але з огляду на законодавче регулювання процесу звернення громадян, доцільно розглядати такі звернення, як один з елементів системи відносин у сфері отримання публічної інформації [17, с. 222–223]. Дослідник доволі логічно обґрунтовує те, що громадяни повинні отримувати не лише можливість доступу до публічної інформації, але і якісно нову модель її використання з метою долучення до процесів прийняття суспільно важливих рішень, що своєю чергою сприятиме еволюції концепції електронного урядування та формування системи електронної демократії.

З цього приводу зауважимо, що відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації» підвищення готовності до використання можливостей електронної демократії здійснюється шляхом: створення єдиного банку рішень, стандартів для використання та розвитку відповідних інструментів на загальнодержавному та місцевому рівнях; проведення аудиту використання бюджетних коштів на потреби інформатизації; забезпечення відкритості використання публічних коштів, зокрема, впровадження єдиного вебпорталу використання публічних коштів, інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет»; забезпечення розвитку відкритих даних; популяризації електронної демократії; протидії інформаційному виключенню окремих цільових груп; запровадження системи підвищення електронної грамотності для дорослих через проведення мобільних візних лабораторій та дистанційного курсу тощо [12]. Все перелічене вище є елементом системи публічної інформації, а тому реалізації права осіб на доступ до неї одночасно сприятиме інтенсифікації державно-управлінських процесів, розширюючи можливості громадян для впливу на управлінські рішення.

Висновки. Підбиваючи підсумки аналізу сучасного стану реалізації прав громадян на доступ до інформації у процесі реалізації концепції розвитку електронного урядування, слід акцентувати увагу на такому. По-перше, право на доступ до інформації є одним із ключових де-

мократичних прав людини, а тому його реалізація забезпечується не лише на рівні Конституції України, але і засобами законодавчого регулювання шляхом створення спеціального законодавства, яким регулюються відносини з приводу отримання відповідної інформації громадянами та закріплення правового режиму такої інформації під час її використання органами державної влади. По-друге, часткове забезпечення права особи на доступ до інформації є результатом набуття Україною обов'язків, покладених міжнародними актами в контексті реалізації демократичного способу управління. Тому доступ до інформації перетворюється на елемент системи лібералізації державного регулювання, індикатор якості та практичності демократичних перетворень, а також на оцінку рівня демократизації конкретних державно-управлінських процедур. Таким чином, доступ до інформації є своєрідним елементом контролю, діяльністю органів державної влади з одночасним розширенням доступу громадян до процесів управління державними справами. У цьому ми вбачаємо запровадження концепту інклюзивного управління та електронної демократії. По-третє, доступ до інформації передбачає накладення певної відповідальності на осіб щодо їх участі в процесах формування державно-управлінських рішень незалежно від того, чи реалізують вони таке право чи ні. Іншими словами, доступ до інформації є засобом прямої демократії, що значно спрощує реалізацію всіх інших демократичних прав та свобод людини і громадянина. Реалізація права на інформацію в контексті електронного урядування передбачає розширення участі осіб в управлінні державними справами через розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, що своєю чергою актуалізує розвиток відповідного законодавства та системи організаційного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Впровадження електронного урядування та електронної демократії на місцевому рівні. Вінниця : Центр місцевих ініціатив USAID, 2019. 64 с.
2. Гапеев Л. Електронне урядування: проблеми, пріоритети, завдання. *Держслужбовець*. 2018. № 3. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2018/march/issue-3/article-34920.html> (дата звернення: 03.03.2021).
3. Гарбар В. Основні висновки з практики застосування Закону України «Про доступ до публічної інформації». URL: <http://stop-x-files-ua.org/?p=6365> (дата звернення: 03.03.2021).
4. Демчук О.С. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_40016 (дата звернення: 03.03.2021).
5. Жекало Г.І., Заяць М.Я., Вакун О.В. Сутність та зміст електронного урядування: концептуальний вимір. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 8. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1716> (дата звернення: 03.03.2021).
6. Колеснікова М.В. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 1. С. 61–68.
7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4267> (дата звернення: 03.03.2021).
8. Мезенцев А.В. Електронне урядування, електронна демократія – підходи до визначень. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 1. С. 64–69.
9. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. Системний аналіз положень вказаного Закону (дата звернення: 03.03.2021).
10. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 03.03.2021).
11. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 03.03.2021).
12. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 797-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 03.03.2021).
13. Рішення Конституційного Суду України від 20.01.2012 № 2-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#n51> (дата звернення: 03.03.2021).
14. Соломко Ю. Електронне урядування: поняття, сутність, принципи та напрями розвитку. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2. С. 135–143.
15. Спасібов Д.В. Електронне урядування в контексті сучасних концепцій публічного управління. *Теорія та практика державного управління*. 2018. Вип. 2. С. 53–59.

16. Чуприна О. Право на інформацію: адміністративно-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 1. С. 127–130.

17. Шапіро В.С. Право громадянина України на доступ до публічної інформації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Вип. № 19. 2012. С. 221–224.

УДК 342.124(477)

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.6-2.20>

ЛУНІН Д.С.

АДАПТАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

ADMINISTRATIVE LEGISLATION AS A BASIS FOR THE IMPLEMENTATION OF E-GOVERNMENT IN UKRAINE AND ITS ADAPTATION TO THE LEGISLATION OF THE EUROPEAN UNION

Розкрито сутність та взаємозв'язок понять «адміністративне законодавство» та «адміністративне право». Висвітлено основні принципи адміністративного законодавства. Процес систематизації адміністративного законодавства розглядається як діяльність, спрямована на вдосконалення та усунення його суперечностей, перманентну форму його розвитку та впорядкування на основі електронного урядування в Україні. Описано основні завдання процесу адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу. Проаналізовано основні законодавчі акти, що стосуються цього процесу, а також послідовність його реалізації. Автор статті розглядає суть процесу електронного урядування як одного з головних пріоритетів реформи державного управління в Україні, описує його основні завдання. Звертається увага на проблеми виконавчої гілки влади України, у зв'язку з чим було затверджено новий текст Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Викладено перспективні дії влади відповідно до Концепції. Розкрито сутність поняття «електронна демократія». Висвітлено перші позитивні результати України в галузі електронного урядування та перспективних ініціатив, запровадження яких обговорюється на державному рівні. Визначена необхідність переходу від пануючої в минулому ідеології «домінування держави» над людиною до нової ідеології «служіння держави» перед людиною. Тому адміністративне законодавство, яке є формою зовнішнього вираження норм адміністративного права, в ідеалі повинне ґрунтуватися на такому принципі, як людиноцентризм. Такий принцип відповідає нормам Європейського співтовариства, до якого намагається доєднатися Україна. Суттєве значення в розвитку правової системи має систематизація адміністративного законодавства, зокрема його кодифікація. Оскільки електронне урядування регламентується нормами адміністративного права, то є необхідність їх адаптувати до законодавства ЄС, що є поступовим процесом приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність до *acquis communautaire*. Автор викладає висновки та перспективи подальших досліджень, а саме необхідність налагодити співпрацю між міністерствами, змінити алгоритми надання послуг, формулювання та опис усіх процесів доступною мовою, запровадження єдиного підходу до реінжинірингу та впровадження електронних послуг.

Ключові слова: адміністративне законодавство, адміністративне право, адміністративна сфера, систематизація законодавства, адаптація законодавства, *acquis communautaire*, електронне урядування, електронна демократія.